

ALİ ASLAN**AK Parti nasıl bir reform yapmalı?**

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın geçtiğimiz günlerde "ekonomide, hukukta ve demokraside reform yapacağız" açıklaması üzerine başlayan tartışmalar halen canlılığını koruyor. İşin ilginç yanı bu reform çıkışının tüm renkleriyle muhalefetin daha fazla ilgisini çekmiş olması. Bir kısım muhalif reform çağrılarının göz boyamaktan ve oyalama taktiği olmaktan öte bir anlamı olmadığını ileri sürerek değersizleştirmeye çalışıyor. Diğerleri ise reform çıkışının samimi olduğunun ancak mevcut iktidar yapısıyla hayata geçirilmesinin zor olduğuna dikkat çekiyor. Bu görüşte olanlara göre Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bir değişime gitmesi ya da reform gerçekleştirmesi bir zorunluluk. Buna gerekçe olarak ekonomi ve [dış politika](#) alanlarında yaşanan sıkıntılar ve Joe Biden'ın Ocak'ta ABD'de başkanlık koltuğuna oturacak olması gösteriliyor. [15 Temmuz](#) sonrasında devreye sokulan yerli-millî siyasetin, başkanlık sisteminin ve MHP ile kurulan siyasi ittifakin ise reformları engelleyeceği tespiti yapılıyor. Dolayısıyla ekonomi, hukuk ve demokraside reformların gerçekleştirilebilmesi için Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın başkanlık sisteminden, yerli-millî siyasetten ve MHP ile ittifaktan vazgeçmesi gerektiğinin altı çiziliyor. Bu konularda ciddi bir adım atılmazsa reform söyleminin yerini peyderpey daha düşük düzeyli bir değişim öngören normalleşme söylemine bırakacağı ve ciddi bir adım atılmazsa buradan da kısmi bir normalleşme noktasına gidileceği dile getiriliyor. Buna göre, "rasyonel ve öngörülebilir" politikalara yönelimin olabildiğince sınırlı bir düzeyde kalabileceğine dikkat çekiliyor.

Bu değerlendirmelerin temel sorunu ülke siyasetinin mevcut halinin sorumluluğunu Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yıkması ve yapısal şartları ve dönemsel değişimleri göz ardı etmesi. Bu nedenle bu değerlendirmelerin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gündeme getirdiği reformların kapsamı konusunda gerçekçi bir tespitte bulunmaktan uzak olduğu gözüküyor. Reform hamlesinin nasıl bir süreç takip ederek sönmüneceğine yönelik öngörü aslında bu değerlendirmelerin gerçekçi bir zeminde yapılmadığını da itiraf eder nitelikte. Maksimalist beklentilerin gerçekleşmemesi o beklentileri gerçekleştirmesi beklenen aktörün yetersiz kalmasından ya da isteksiz davranmasından değil, analizi yapanın meseleyi gerçekçi bir zeminde yapmamış olmasından ve yanlış değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Öyleyse öncelikle bu değerlendirmelerin neden gerçekçi olmadığını tartışmamız gerekir.

[AK Parti](#), iktidarının ilk döneminde (2002-2013) zamanın kurumsal düzeninin göz ardı ettiği birçok toplumsal talebin haklılığını teslim ederek ve bu taleplere uygun politikalar geliştirerek ülke siyasetinde önemli bir konum elde etti. On yıllık bu iktidar döneminde bürokratik-entelektüel oligarşi son

buldu ve milli iradenin merkezi bir rol oynadığı demokratik bir düzen ortaya çıktı. Ülkedeki bu yapısal kırılmayla AK Parti'nin genişleyen ve derinleşen iktidarı ülkedeki bazı kesimleri rahatsız etti. Bürokrasiye yuvalanan [FETÖ](#) siyaset kurumunun etkinliğinin artmasından rahatsız oldu. Oysa FETÖ kendisine boyun eğecek ve perde arkasından idare edebileceği bir siyasi

iktidar arzu etmekteydi. CHP ve laik kimlikli toplumsal kesimler muhafazakar bir iktidarın ülkeyi yönetmesini ve devlete hakim olmasını hazmedemedi. Yaklaşık 100 yıldır iktidarı elinde tutan bürokratik-entelektüel oligarşinin çöküşü bu kesimlerde bir siyasi travmaya yol açtı. Sınıfsal olarak hor gördükleri toplumsal kesimlerin ve bu kesimlerin temsilcisi konumundaki siyasi aktörlerin bürokratik ve sivil yollarla baskılanamaması ve sonuçta siyasetin merkezine yerleşmeleri laik kesimdeşok etkisi yarattı. Kürt milliyetçileri ise Kürt halkının nihayet muhafazakar-dindar kimlik ve değerler üzerinden ülkedeki siyasi düzene entegre olması karşısında paniğe kapıldı. [PKK](#) terör örgütü ve siyasi uzantıları Kürtlerin ayrılıkçı siyasi projeye soğumasının kendilerini işlevsizleştireceği ve devre dışı bırakacağını gördü ve barışı sonlandırıp çatışmaları körükledi. Bunlara ek olarak, uluslararası güçler [Türkiye](#)'nin birlik-bütünlük kazanmasından, devlet-toplum yabancılaşmasının sona ermesinden ve dış politikada bağımsız hareket edecek noktaya gelmesinden rahatsız oldu. Bu yüzden, bu dört iktidar odağı zaman zaman birbiriyle de etkileşerek ve ortak bir söylem kullanarak AK Parti iktidarına karşı bir isyan başlattılar. 2013'te Gezi Parkı Şiddet Eylemlerine, 17-25 Aralık (2013) ve 15 Temmuz (2016) FETÖ darbe girişimlerine ve 6-8 Ekim (2014) Kobane isyanına ve 15 Temmuz (2015)'da "devrimci halk savaşı" çağrılarını şahit olduk. Bunlara DAESH terör örgütünün çeşitli terör eylemleri ve uluslararası toplumun Türkiye'yi teröre destek veren ve otoriter bir ülke olarak lanse eden açıklamaları ve müdahaleleri eşlik etti. Bu süreçte Batı dünyası hem devlet kurumları hem de sivil toplum unsurlarıyla FETÖ ve PKK'ya sınırsız bir destek sundu. Bu organize isyanlar Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde başarılı bir şekilde bastırıldı. 15 Temmuz'un hemen ardından başlatılan temizlik hareketiyle FETÖ büyük oranda etkisizleştirildi. PKK'nın ülke içindeki etkinliği nerdeyse sıfırlandı. K. Irak ve Suriye'de düzenlenen bir dizi sınır-ötesi operasyonla etkinlik alanı sınırlandı. Bu gelişmelere paralel olarak laik kimlikli siyasi aktör ve toplumsal kesimlerdedemokratik siyaset-dışı girişimlere mesafe koymak zorunda kaldılar. Gezi'de yakılan isyan ateşi ister istemez sönmüldü.

Ülke siyaseti son 7-8 yılda bu isyanlarla mücadele tarafından belirlendi. Ülke siyasetine etki eden tüm siyasi aktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya güvenliğin çok daha ön planda olduğu bir siyasi atmosfer çıktı. Ancak zamanla bu "olağanüstü" siyasi atmosferya da yapısal durum zayıflama eğilimi göstermeye başladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın reform çağrısı tam da bu yapısal durumun değişmeye başladığı bir noktada geldi. Dolayısıyla, muhalif yorumlar Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın reform çıkışının kaynağını doğru tespit etmekten uzaklar. Reformu bir zorunluluk haline getirdiği iddia edilen ekonomi ve dış politikadaki meselelerin elbette etkisi söz konusu. Ancak reform çağrısının arkasındaki asıl belirleyici faktör iktidarın kendisini görece daha güvende hissetmesi ve buna bağlı olarak ülkede siyasetin normalleşmenin sağlanmasına yönelik adımlara atmaya başlaması. Daha öz bir ifadeyle, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın değişim çağrısı iktidarın kendisini zayıf hissetmesinden değil, tam tersine iktidar üzerindeki iç ve dış yapısal baskıların azalmasından ve kendini daha güçlü hissetmesinden kaynaklanıyor.

Değişim hamlesinin gerekçesidoğru tespit edilmediği için reformların başarısına ve hayata geçirilip geçirilemeyeceğine yönelik yorumlar da ister istemez isabetsiz oluyor. Muhaliflerin Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti'den beklentisi iktidarın ilk dönemine dönülmesi. Bu dönemde farklı toplumsal kesimlere yönelik açıklamaların başlatılmasına, dış politikada Avrupa Birliği perspektifiyle hareket edilmesine ve küresel piyasalarla iyi geçinilmesine şahit olmuştuk. İçeride otoriter rejimin demokratikleştirilmesi bağlamında reformist bir politika, dışarıda ve ekonomi alanında ise uluslararası statükoya uygun bir politika takip edilmekteydi. Birbirine yönelim açısından zıt gözükten bu politikalar varmak istedikleri sonuç açısından tam bir örtüşme içerisindedi. Ancak içeride rejimin demokratikleşmesi gerçekleşince, dışarıda statükoya uygun bir politika izlemek daha zor hale gelmeye başladı. **Demokratikleşme bağımsız**

hareket etme iştıyakını besledi. İç ve dış alan arasındaki uyum bozuldu. İçeride başlayan isyanların temel sebeplerinden birisi de bu uyumun bozulmasıydı. Muhalif aktörler iç politik alanı dışarıyla uyumlu hale getirmenin motivasyonu ile hareket ettiler. Halen bu konuda ciddi bir değişiklik gözükmemektedir. Muhalefetin dış politikadaki her kritik meselede Türkiye'nin uluslararası statükoya uygun davranmadığı eleştirisi yapması boşuna değil.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan iktidarın ilk dönemine uygun bir siyaset izlemesini beklemek gerçekçi olmaktan uzak. Artık ortada mücadele edilecek bir bürokratik oligarşik yapı bulunmuyor. Diğer yandan, laik toplumsal kesimler ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'a karşı irrasyonel bir turum içerisindedir. Şöyle ki, sürekli olarak toplumsal taleplerinin karşılanmadığından ve dışlandıklarından şikayet eden bu kesimler, bu talepleri çözme kapasitesine, iradesine niyetine sahip yegane siyasi aktörü ötekileştirmekten vazgeçmiyorlar. **Oysa taleplerinin karşılanmasını isteyen toplumsal kesimlerin siyasi muhatabına yönelik çok daha uzlaşmacı ve rasyonel bir tutum takınması gerekir.** Elbette bu çelişki de laik kesimin sözcüsü konumundaki siyasilerin, aydınların ve medya figürlerinin etkisi oldukça büyük. Bu grup sürekli olarak ülkedeki kutuplaşmadan ve olağanüstü siyasi ortamdan şikayet edip siyasetin normalleşmemesi için elinden geleni yapıyor. Siyasetin normalleşmesinin muhalefetin elini zayıflatmasından, yani AK Parti'nin 2013 öncesinde olduğu gibi toplumsal alanda iktidar alanını genişletmesi ve derinleştirilmesi için uygun şartların ortaya çıkmasından büyük bir endişe duyuyor. **Dolayısıyla, Erdoğan karşıtlığından öte bir siyaset önermemeleri, yani anti-politik bir siyasetin ötesine geçmelerine şaşmamak gerek.** Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "mutlak öteki" olarak kurgulanması ve sürekli tekrarlanarak dolaşımda tutulması ve böylece kendine ait olarak gördüğü toplumsal kesimler üzerindeki kontrolünü kaybetmenin önüne geçilmesi muhalefetin yegane stratejisi konumunda.

İktidarın ilk dönemine dönülmesinin gerçekçi olmamasının bir başka nedeni de birçok toplumsal talebin karşılanmış durumda olmasıdır. İlk dönemde AK Parti'yigüçlü ve kuşatıcı bir siyasi aktör kılan birçok toplumsal talebin önceki iktidarlar tarafından karşılanmamış ve reddedilmiş olmasıydı. Mevcut manzaraya baktığımızda özellikle Kürt meselesinde önemli bir yol kat edildiğini, Kürtlerin siyasi düzene entegrasyonunun başarılı bir şekilde gerçekleştiğini görüyoruz. Bunun en temel göstergesi PKK ve HDP'nin tüm kışkırtma ve ajitasyonlarına rağmen Kürtlerin AK Parti iktidarında elde ettiği demokratik kazanımlarını riske atmamaları ve demokratik siyasetin dışında bir arayışa yönelme eğilimi göstermemeleridir. Bu sebeple yeni açılım süreci çağrılarını gerçeklikten uzaktır. Bulduğumuz noktadan daha ileri bir açılım sürecinin varacağı nokta Kürtlere bölgesel otonomi verilmesi, federatif bir yapıya geçilmesi ya da ayrı bir devlet kurulmasıdır. Bu, demokratik siyasetin kapsamının dışındadır ve ülkede hiçbir iktidar böylesi irrasyonel bir siyasete yönelemez. HDP'nin "tersine Türkiyelilik" politikaları neticesinde marjinalleşmesi ve ülke siyasetinden soyutlanması karşısında CHP'nin elinin kolunun bağlanması, İYİ Parti'nin ise HDP ile yanyana gelmeme konusundaki özel hassasiyetinin temelindeki sebebi tam olarak bundan, yani yeni ve ileri bir açılımın imkansız olmasından kaynaklanmaktadır.

Dış politikada da olabildiğince farklı şartlarla karşı karşıyayız. Karşımızda artık "liberal" bir Avrupa yok. Anarşik uluslararası alanda hayatta kalmaya çalışan "realist" ve "milliyetçi" bir Avrupa var.

ABD için de aynı durum geçerli. Biden'ın başkanlık koltuğuna oturması ABD'yi liberal-demokrasi transfer eden bir süper güç yapmayacak. Biden'ın en önemli ajandası uluslararası sistemde Amerikan gücünün düşüşünü nasıl yavaşlatacağı olacak. Güç kaybının yaşandığı ve tek-kutupluluğun sona erdiği bir uluslararası sistemde ABD daha sınırlı bir etkiye sahip durumda ve realist bir dış politika takip etmek zorunda. Haliyle, Türkiye'nin kendisini teslim edeceği özgürlükçü, kendine güvenen ve müreffeh bir Batı bloğu yok karşımızda. Güvenliğin, içe kapanmanın ve çatışmanın dış politikasında daha baskın olduğu bir Batı var. Bu durumda Türkiye Batı'yı entegre olunacak bir yapı olarak göremez. Bu Batı ile ilişkilerin bütünüyle reddi anlamına gelmiyor. Batı'yı, daha doğrusu tek tek Batılı devletleri gerektiğinde ittifak kurulacak bireraktör olarak görebilir ve buna göre hareket edebilir. **Ayrıca, Türkiye'nin son yıllarda demokratikleşme ve kapasite artırımı konularında kat ettiği mesafenin artık ülkeyi Batı'ya bağımlı ve mahkumkılan ve rasyonel olmaktan uzak geleneksel Batıcı dış politikayı gereksizleştirdiğinden bahsetmiyorum bile.**

Sonuç olarak, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kafasında muhaliflerin beklediği formatta, yani liberalizmin fiyaka yaptığı iktidarın ilk dönemine dönülmesini içerecek bir reform olması pek olası değil. Ne iç ne de dış dengeler ve siyasi gerçekler bunu gerektirmektedir. İçerideve dışarıdaki siyasi rahatlamının, yani iktidarın kendisini daha güvende hissetmesinin bir sonucu olarak daha az çatışmacı ve defansif ve kuşatıcı bir siyaset dili kullanmasına ve bu yönde politikalar geliştirmesine şahit olabiliriz. İktidarın önündeki en büyük engel ne yerli-milli siyaset ne başkanlık sistemi ne de MHP ile kurduğu ittifaktır. **Bu noktada iktidarın önündeki en büyük engel siyaseti normalleştirmemek için tüm gücüyle mücadele eden siyasi ve entelektüel unsurlarıyla muhalefettir.** Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın reform çıkışının ardından ana muhalefet konumundaki CHP'nin daha saldırgan ve kutuplaştırıcı bir siyaset dili kullanmaya başlaması şaşırtıcı değildir. Ve bu yazının iddialarını desteklemektedir. AK Parti yönetiminin kafa yorması gereken mesele muhalefetin 2013'ten itibaren peyderpey laik ve Kürt toplumsal kesimlerle arasına ördüğü söylemsel sını duvarı nasıl aşacağı ve ne yönde çözümler üreteceğidir. Sahaya inmek ve seçmenle yakın ve samimi temas kurmak yerinde bir başlangıç olabilir. Muhalefetin tüm bozucu hamlelerine rağmen siyasetin nasıl normalleştireceğine yönelik hangi somut adımların atılması gerektiğinin tartışılması gerekmektedir. Muhalefete ayak uydurmak yerine muhalefetin kullandığı kışkırtıcı dili açık eden bir sakinlik ve kuşatıcılık devreye sokulabilir. Eski AK Partililerin önerdiği gibi çözüm, muhalefete taviz vermek ve uluslararası statükoya boyun eğmekte değildir.

Yasal Uyarı: Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Turkuvaz Medya Grubu'na aittir. Kaynak gösterilse veya habere aktif link verilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı ya da bir bölümü kesinlikle kullanılamaz.

Ayrıntılar için lütfen tıklayın.

YAZARIN ÖNCEKİ YAZILARI

Tüm Yazıları >

- > **Siyaset değil strateji değişikliği (21.11.2020)**
- > **İktidarı kimler sahiplenmiyor? (24.10.2020)**
- > **Millet İttifakı bir "siyasi ittifaka" dönüşebilir mi? (10.10.2020)**

SABAH

